

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

บ. 6

ผู้เรียบเรียง

สมพร อ่อนน้อม พธ.บ. (เกียรตินิยม), นศ.บ.

ประจวบ ตรีภักดิ์ พธ.บ., สส.ม.

กุสุมาวดี ชัยชูโชติ ศ.บ., ศ.ม.

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล วท.บ., วท.ม.

นฤภรณ์ กมลนฤเมธ ศศ.บ.

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.ไพฑูรย์ มีกุลศล กศ.บ., กศ.ม., M.A., Ph.D.

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์ ศศ.บ., กศ.ม., วท.ด.

สายพิน ดันลิริ กศ.บ., ค.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

บุญรัตน์ รอดตา ศษ.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สำนักพิมพ์

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม

ป. 6

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่

ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

สมพร อ่อนน้อม

ประจวบ ตรีภักดิ์

กุลสุมาวดี ชัยชูโชติ

จุลพงษ์ อุดมพรพิบูล

นฤชภรณ์ กมลนฤเมธ

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.ไพฑูรย์ มีกุล

ดร.สิริรัตน์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์

สายพิน ดันลิริ

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

บุญรัตน์ รอดตา

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2563

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 30,000 เล่ม

ISBN 978-974-18-7590-0

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเจียงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มนี้ จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด พัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

ในการจัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้ศึกษาหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง แนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้ง เอกสารหลักสูตรอื่น ๆ แล้วจึงออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ ประโยชน์จากการเรียนรู้ คำถามนำ เนื้อหาสาระแต่ละเรื่องแต่ละหัวข้อ คำสำคัญ เรื่องน่ารู้ แหล่งสืบค้นความรู้ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ บทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คำถามทบทวน และท้ายเล่มยังมีบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบของหนังสือเรียนเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามหลักสูตร

การเสนอเนื้อหา กิจกรรม และองค์ประกอบอื่น ๆ ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน เน้นการเรียนรู้แบบองค์รวมบนพื้นฐานของการบูรณาการแนวคิดทางการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาการคิด และพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองของนักเรียน อันจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มนี้ จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เล่มนี้ได้ออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. **สาระการเรียนรู้** แสดงขอบข่ายเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

2. **ประโยชน์จากการเรียนรู้** สรุปประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นประเด็นสั้น ๆ

3. **คำถามนำ** เป็นคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจต้องการที่จะค้นหาคำตอบ

4. **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปี มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหาบางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ความคิด และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ดังนี้

4.1 **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาโดยการเน้นสีของคำไว้ต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะใช้ตัวเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏคำแรกในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

4.2 **ภาพประกอบ** พร้อมคำบรรยายสอดคล้องกับเนื้อหา

4.3 **แผนภูมิ ตาราง แผนที่ แผนที่ความคิด** สอดคล้องกับเนื้อหา

4.4 **เรื่องน่ารู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อ่านในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่นักเรียนควรรู้

5. **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่กำหนดให้ทำเมื่อจบเนื้อหาที่แบ่งให้เหมาะสมสำหรับการเรียนแต่ละครั้ง เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า

6. **บทสรุป** เป็นการสรุปเนื้อหาหลังจากจบเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

7. **กิจกรรมเสนอแนะ** เป็นกิจกรรมบูรณาการทักษะที่รวบรวมหลักการและความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้มาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

8. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นตัวอย่างสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีกิจกรรมหรือคำถามให้นักเรียนทำ

9. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่งถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

10. **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วยบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์

10.1 **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ ที่ใช้ประกอบการเขียน

10.2 **อภิธานศัพท์** เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกอยู่ตามเนื้อหาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ.....	1
1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา	2
2. พุทธประวัติ.....	5
3. ชาดก	10
★ บทสรุป	13
★ กิจกรรมเสนอแนะ	14
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	14
★ คำถามทบทวน	14
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม	15
1. พระรัตนตรัย	16
2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	18
3. พุทธศาสนสุภาษิต	25
4. การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา	26
5. การทำความดีของบุคคลในประเทศ	27
6. หลักธรรมของศาสนาอื่น ๆ	29
7. ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ	32
★ บทสรุป	36
★ กิจกรรมเสนอแนะ	36
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	36
★ คำถามทบทวน	36
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์	37
1. พุทธสาวก	38
2. ชาวพุทธตัวอย่าง	39
★ บทสรุป	43
★ กิจกรรมเสนอแนะ	44
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	44
★ คำถามทบทวน	44
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนดี	45
1. หน้าที่ชาวพุทธ	46
2. มารยาทชาวพุทธ	49
3. ศาสนพิธี	52
4. การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา	59

★ บทสรุป	65
★ กิจกรรมเสนอแนะ	66
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	66
★ คำถามทบทวน	66

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข	67
1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาล	68
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตย	72
3. การเลือกตั้ง	74
4. ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน	78
★ บทสรุป	81
★ กิจกรรมเสนอแนะ	81
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	82
★ คำถามทบทวน	82

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 กฎหมายในชีวิตประจำวัน ..	83
1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	84
2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	86
★ บทสรุป	93
★ กิจกรรมเสนอแนะ	94
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	94
★ คำถามทบทวน	94

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 วัฒนธรรมในสังคมไทย ..	95
1. วัฒนธรรม	96
2. มารยาทไทย	100
3. คุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	104
★ บทสรุป	109
★ กิจกรรมเสนอแนะ	110

★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	110
★ คำถามทบทวน	110

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การผลิตและการบริโภค 111

1. ผู้ผลิต	112
2. ผู้บริโภค	114
3. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	117
★ บทสรุป	121
★ กิจกรรมเสนอแนะ	122
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	122
★ คำถามทบทวน	122

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 ความสัมพันธ์

ทางเศรษฐกิจ..... 123

1. ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยเศรษฐกิจ.....	124
2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น ..	129
★ บทสรุป	131
★ กิจกรรมเสนอแนะ	132
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	132
★ คำถามทบทวน	132

หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 วิธีการทาง

ประวัติศาสตร์ 133

1. วิธีการทางประวัติศาสตร์	134
2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ สมัยรัตนโกสินทร์.....	137
★ บทสรุป	139
★ กิจกรรมเสนอแนะ	140
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	140
★ คำถามทบทวน	140

หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เอเชียตะวันออก-

เฉียงใต้..... 141

1. ประเทศเพื่อนบ้านของไทย	142
2. สมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน	150
★ บทสรุป	153
★ กิจกรรมเสนอแนะ	153

★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	154
★ คำถามทบทวน	154

หน่วยการเรียนรู้ที่ 12 ไทยสมัยรัตนโกสินทร์.. 155

1. การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์	156
2. พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์.....	157
3. บุคคลสำคัญสมัยรัตนโกสินทร์	166
4. ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์	170
★ บทสรุป	171
★ กิจกรรมเสนอแนะ	172
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	172
★ คำถามทบทวน	172

หน่วยการเรียนรู้ที่ 13 ประเทศของเรา 173

1. การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์.....	174
2. ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย	177
3. ภัยพิบัติธรรมชาติในประเทศไทย	189
★ บทสรุป	195
★ กิจกรรมเสนอแนะ	195
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	196
★ คำถามทบทวน	196

หน่วยการเรียนรู้ที่ 14 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

กับมนุษย์ 197

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย	198
2. การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของ ประเทศไทย	212
3. การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	216
★ บทสรุป	219
★ กิจกรรมเสนอแนะ	220
★ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	220
★ คำถามทบทวน	220

❖ บรรณานุกรม 221

❖ อภิธานศัพท์ 223

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา เราในฐานะที่เป็นชาวพุทธจึงควรศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาพุทธประวัติและชาดกให้เข้าใจ แล้วนำความรู้ที่ได้ไปประพฤติปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

สาระการเรียนรู้

ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

- พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
- พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานและมรดกทางวัฒนธรรม
- พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ
- พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย

พุทธประวัติ

- สรูปพุทธประวัติ
- ถวายพระเพลิง
- ปลงอายุสังขาร
- แจกพระบรมสารีริกธาตุ
- ปัจฉิมสาวก
- สังเวชนียสถาน 4
- ปรีนิพพาน

ชาดก

- ทิสิติโกสลชาดก
- สัพพทาฐิชาดก

ประโยชน์จากการเรียนรู้

1. เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ
2. นำแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากพุทธประวัติและชาดกมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน

คำถามนำ

1. คนไทยนับถือศาสนาแตกต่างกัน แต่เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ
2. การศึกษาพุทธประวัติและชาดกจะได้รับประโยชน์อย่างไร

1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านาน วิถีชีวิตของคนไทยจึงได้ผสมผสานและเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามาตลอด พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยได้มาจากวัฒนธรรมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านจิตใจหรือลักษณะนิสัยใจคอที่แสดงออกถึงความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเป็นกันเอง ความยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจาสุภาพ การมีสัมมาคารวะ ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้เกิดจากความเชื่อ การเห็นคุณค่า และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเป็นลักษณะเด่นของคนไทยที่คนต่างชาติดูเลื่อมใสและยกย่องประเทศไทยว่า “สยามเมืองยิ้ม”

คนไทยมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น

คนไทยยิ้มแย้มแจ่มใสและมีสัมมาคารวะ

1.2 พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานและมรดกทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยได้แสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในด้านต่าง ๆ ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา การที่วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยผูกพันอย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนาทำให้หลักคำสอน ความเชื่อ ตลอดจนแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนาสอดแทรกอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยแทบทุกด้าน จนกลายเป็นวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยที่เป็นศิลปกรรมไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และงานช่างต่าง ๆ ล้วนเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากแรงบันดาลใจ แรงศรัทธา ความเชื่อ และความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เช่น วัดวาอาราม ปูชนียสถาน พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ

ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คนไทยร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น และปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เช่น การทำบุญวันเกิด การบวช การแต่งงาน การบำเพ็ญกุศลศพ หรือประเพณี อันเนื่องด้วยเทศกาลหรืองานรื่นเริง เช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง ก็มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

การลอยกระทงเป็นประเพณี
ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ ภาษาและวรรณกรรมถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมไทยซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา เช่น ชื่อคน ชื่อเมือง ชื่อสถานที่ นิยมใช้ภาษาบาลีหรือสันสกฤตเป็นส่วนใหญ่ วรรณกรรมที่สำคัญของไทย เช่น ไตรภูมิพระร่วง มหาชาติคำหลวง พระราชนิพนธ์สิบสองเดือนก็มีเค้าเรื่องมาจากพระพุทธศาสนา

จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ เป็นมรดกทางสังคมที่เป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ สัมสม และถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงคนรุ่นหลัง โดยมีทั้งส่วนที่เป็นการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ร่วมกันอภิปรายว่า เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ สรุปลักษณะสำคัญ และบันทึกผล

1.3

พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ

สถาบันหลักของสังคมไทยที่สำคัญ ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ ส่วนสถาบันศาสนาซึ่งหมายถึงพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยที่เป็นชาวพุทธ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นเสมือนตัวแทนของสถาบันศาสนา

วัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนและเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน ความเป็นผู้มีศีลทำให้พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของความเคารพเชื่อฟังและการให้ความร่วมมือ ตลอดจนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมมือกันทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งเท่ากับเป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติได้เป็นอย่างดี สมกับที่เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย
ที่นับถือพระพุทธศาสนา

1.4

พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย

พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อจิตใจของชาวพุทธเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาชาติไทยมาตั้งแต่อดีต การพัฒนาชาติจะต้องพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ช่วยชี้แนะแนวทางการพัฒนาให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นการพัฒนาชาติไทยให้ยั่งยืนต่อไป ดังเช่น

พระพุทธศาสนาสอนให้ละเว้นจากการทำความชั่ว ให้ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์ ก็เพื่อช่วยเหนี่ยวรั้งจิตใจให้มีความรู้ผิดชอบชั่วดี มีศีลธรรม และอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข

พระพุทธศาสนาสอนให้ประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียรและซื่อสัตย์ก็เพื่อร่วมกันสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้า

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

สำรวจวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่ามีสิ่งใดบ้างที่ได้รับการพัฒนามาจากพระพุทธศาสนา นำมาวิเคราะห์ บันทึกผล แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.

พุทธประวัติ

พุทธประวัติ คือ ประวัติของพระพุทธเจ้า การศึกษาพุทธประวัติในเรื่อง สรุปพุทธประวัติ **ปลงอายุสังขาร** ปัจฉิมสาวก ปริณิพพาน ถวายพระเพลิง แจก**พระบรมสารีริกธาตุ** และสังเวชนียสถาน 4 ทำให้ได้ข้อคิดและนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

2.1

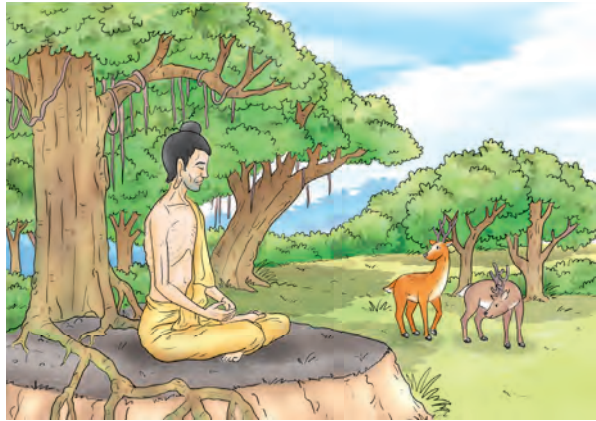
สรุปพุทธประวัติ

พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่า สิทธัตถะ เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ แห่งเมืองกบิลพัสดุ์กับพระนางสิริมหามายา ประสูติ ณ ลุมพินีวัน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เมื่อประสูติได้ 3 วัน อสิตดาบสขอเข้าเฝ้าและทำนายว่า พระราชกุมารนี้ถ้าอยู่ครองเมืองจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าเสด็จออกผนวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก

เมื่อประสูติได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะได้เชิญพราหมณ์ 108 คน มาทำพิธีขนานพระนามและทำนายพระลักษณะ พราหมณ์คนหนึ่งชื่อ โกณฑัญญะ ได้ทำนายเพียงอย่างเดียวว่า พระราชกุมารจะต้องเสด็จออกผนวชและได้เป็นศาสดาเอกของโลกแน่นอน ส่วนพราหมณ์คนอื่น ๆ ทำนายเช่นเดียวกับอสิิตดาบส

ครั้นพระชนมายุ 16 พรรษา ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรา (พิมพา) เมื่อพระชนมายุ 29 พรรษา ได้เสด็จออกผนวชในคืนของวันที่พระนางยโสธราประสูติพระโอรสพระนามว่า ราหุล

หลังจากเสด็จออกผนวชแล้ว ได้เสด็จไปศึกษาในสำนักต่าง ๆ ได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา โดยมีปัญจวัคคีย์ ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ มาคอยดูแล แต่พระองค์ทรงเห็นว่า การบำเพ็ญทุกรกิริยาไม่ใช่หนทางตรัสรู้ จึงทรงเลิกและหันมาเสวยพระกระยาหารบำรุงพระวรกายให้แข็งแรง แล้วทรงบำเพ็ญเพียรทางจิตต่อ ปัญจวัคคีย์เห็นเช่นนั้นก็เลื่อมศรัทธาจึงได้ชักชวนกันทั้งพระองค์ไปอยู่ที่อิสิปตนมฤคทายวัน

พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา
จนพระวรกายซูบผอม

ครั้นเวลาใกล้รุ่งในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หลังเสด็จออกผนวช 6 ปี พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ขณะนั้นมีพระชนมายุ 35 พรรษา

เมื่อตรัสรู้แล้วทรงตัดสินพระทัยแสดงธรรมที่ตรัสรู้ โดยทรงระลึกถึงอาฬารดาบสและอุททกดาบส แต่ทรงทราบว่าท่านทั้งสองได้เสียชีวิตไปแล้ว จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์และทรงทราบว่าทั้งหมดอยู่ที่อิสิปตนมฤคทายวัน จึงเสด็จไปที่นั่นแล้วทรงแสดงปฐมเทศนา คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เมื่อแสดงธรรมจบ โกณฑัญญะได้บรรลุเป็นโสดาบัน ทูลขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ส่วนปัญจวัคคีย์อีก 4 คน เมื่อได้บรรลุเป็นโสดาบันก็ทูลขอบวชเป็นพระภิกษุในเวลา

พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพระปัญจวัคคีย์

ต่อมา จากนั้นพระพุทธเจ้าทรงแสดง **อนัตตลักขณสูตร** พระปัญจวัคคีย์ทั้งหมดก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ เมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น พระองค์ได้ทรงส่งพระสาวกให้แยกย้ายกันไปประกาศพระศาสนาตามสถานที่ต่าง ๆ จนทำให้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาขอบวชตามเป็นจำนวนมาก

2.2 ปลงอายุสังขาร

พระพุทธเจ้าได้ประกาศพระศาสนาอยู่เป็นเวลา 45 ปี จนพระชนมายุ 80 พรรษา ในพรรษาสุดท้ายขณะประทับอยู่ที่หมู่บ้านเวฬุคาม เมืองเวสาลี เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พระองค์ได้ทรงปลงอายุสังขาร คือ กำหนดว่าหลังจากนี้ไปอีก 3 เดือน จะเสด็จปรินิพพาน

2.3 ปัจฉิมสาวก

ขณะที่พระพุทธเจ้าประชวรและประทับอยู่ที่ศาลาโนทยาน เมืองกุสินารา สุกัททปริพาชกขอเข้าเฝ้าและทูลถามปัญหา พระองค์ทรงตอบปัญหาและแสดงธรรม ให้ฟัง จนสุกัททปริพาชกได้บรรลุเป็น พระอรหันต์และทูลขอบวชเป็นพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา พระสุกัททะจึงเป็น พระสาวกองค์สุดท้ายของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าได้ประทานปัจฉิมโอวาท (โอวาทครั้งสุดท้าย) แก่พระสาวก

2.4 ปรินิพพาน

พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานที่ศาลาโนทยาน เมืองกุสินารา

เมื่อเวลาใกล้รุ่งก่อนจะเสด็จปรินิพพาน พระพุทธเจ้าได้ประทานโอวาทแก่พระสงฆ์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนท่านทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายล้วนมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวง (ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น) ให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด” โอวาทนี้เป็นโอวาทครั้งสุดท้ายของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า ปัจฉิมโอวาท

จากนั้นพระองค์เสด็จปรินิพพานในเวลาใกล้รุ่งของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

2.5

ถวายพระเพลิง

ข่าวการเสด็จปรินิพพานของพระพุทธเจ้าได้แพร่กระจายไปทั่วเมืองกุสินารา ทำให้มัลลกษัตริย์และชาวเมืองต่างพากันเศร้าโศกเสียใจ เดินทางมานมัสการพระพุทธสรีระ และจัดการพระบรมศพของพระพุทธเจ้าตามโบราณราชประเพณี โดยจัดเหมือนพระศพของพระเจ้าจักรพรรดิ

ในวันที่ 7 นับจากวันเสด็จปรินิพพาน มัลลกษัตริย์ได้เชิญพระบรมศพไปประดิษฐาน ณ มกุฏพันธเจดีย์ เมืองกุสินารา และได้ถวายพระเพลิงในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน เมื่อเสร็จการถวายพระเพลิงแล้วมัลลกษัตริย์ก็รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่หอประชุมกลางเมือง และเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวเมืองได้ถวายสักการะเป็นเวลา 7 วัน

2.6

แจกพระบรมสารีริกธาตุ

ข่าวการถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าได้แพร่ไปยังเมืองต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว กษัตริย์ผู้ครองเมืองต่าง ๆ 7 เมือง ได้ส่งทูตมาขอส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานเพื่อบูชาสักการะ ณ เมืองของตน แต่มัลลกษัตริย์ไม่ยอมให้จนจะเกิดสงคราม โทณพราหมณ์ซึ่งเป็นมหาอำมาตย์เมืองกุสินาราในขณะนั้นได้ทำหน้าที่เข้าเจรจาไกล่เกลี่ย โดยตกลงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น 8 ส่วน ให้เมืองกุสินารา 1 ส่วน นอกจากนั้นแบ่งให้เมืองทั้งเจ็ด เมืองละ 1 ส่วน เพื่อนำไปสักการบูชา ณ เมืองของตน

2.7

สังเวชนียสถาน 4

สังเวชนียสถาน คือ สถานที่อันเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช เป็นสถานที่ที่ดูแล้วทำให้จิตใจหันมาคิดถึงสิ่งที่ดีงามและเพียรพยายามทำความดี มี 4 แห่ง คือ

1. **สถานที่ประสูติ** ตั้งอยู่ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์กับเมืองเทวทหะ แคว้นสักกะ ปัจจุบันคือ รุมมินเด อยู่ในประเทศเนปาล

2. **สถานที่ตรัสรู้** ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ปัจจุบันอยู่ในเมืองปัญา รัฐพิหาร ประเทศอินเดีย พระเจ้าอโศกมหาราชได้สร้างเจดีย์ไว้เป็นที่ระลึก

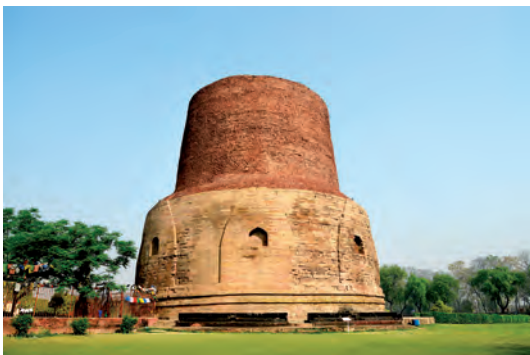
สถานที่ประสูติ
รุมมินเด ประเทศเนปาล

สถานที่ตรัสรู้
เมืองปฏานา รัฐพินหาร ประเทศอินเดีย

3. สถานที่แสดงปฐมเทศนา ตั้งอยู่ที่อิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นกาสิ ปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวมีพระสถูปเรียกว่า ชัมเมกขสถูป ตั้งอยู่ที่ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

4. สถานที่เสด็จปรินิพพาน ตั้งอยู่ที่สาละวันทยาน เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ปัจจุบันคือ ตำบลกาเซีย จังหวัดเทเวรียา รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

สถานที่แสดงปฐมเทศนา
เมืองพาราณสี รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

สถานที่เสด็จปรินิพพาน
จังหวัดเทเวรียา รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของสังเวชนียสถาน 4 จึงได้สร้างจำลองไว้ที่บริเวณพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ให้ชาวพุทธได้ไปนมัสการเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ศึกษาและสรุปพุทธประวัติหรือสังเวชนียสถาน 4 เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต วัดใกล้โรงเรียน ตามประเด็นที่ครูกำหนดให้ บันทึกผล แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

3.

ชาดก

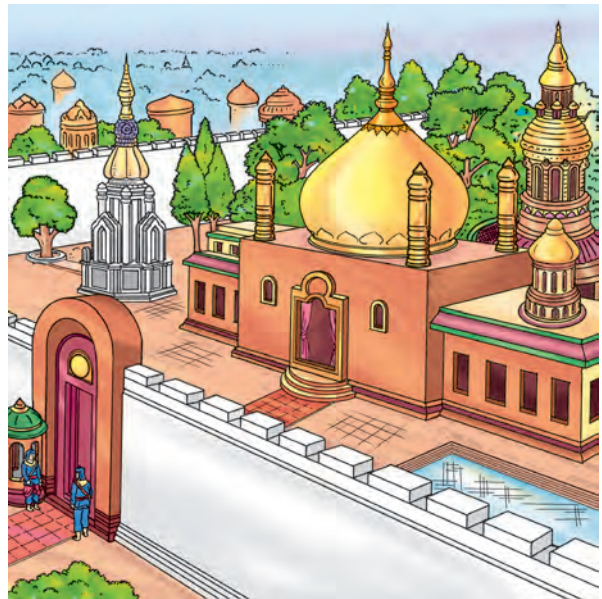
ชาดก คือ เรื่องราวของพระโพธิสัตว์ในชาติต่าง ๆ ก่อนที่จะประสูติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย ในชั้นนี้จะได้เรียนรู้ชาดก 2 เรื่อง คือ ทิฆิณิกอสลชาดก และสัพพทาฐิชาดก

3.1

ทิฆิณิกอสลชาดก

ครั้งหนึ่ง เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ได้ทรงปรารภพระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีกุลคนหนึ่งทะเลาะกัน ตรัสห้ามก็ไม่เชื่อฟัง จึงได้ทรงนำเรื่องราวในอดีตชาติของพระองค์มาเล่าให้ฟังว่า

ในอดีตกาล ณ เมืองพาราณสี ปกครองโดยพระเจ้าพรหมทัตมีไพร่พลเป็นจำนวนมาก มีข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ พระเจ้าพรหมทัตหวังจะขยายอาณาเขตไปโจมตีเมืองของพระเจ้าทิฆิณิกแห่งแคว้นโกศล ฝ่ายพระเจ้าทิฆิณิกเมื่อทราบข่าวว่าจะถูกยึดเมือง จึงพาพระมเหสีปลอมพระองค์หนีไปอยู่ในชนบทจนพระมเหสีทรงพระครรภ์และประสูติพระราชโอรสพระนามว่า ทิฆามู เพื่อความปลอดภัยของพระราชโอรส พระเจ้าทิฆิณิกจึงโปรดให้ทิฆามูไปเรียนศิลปวิทยาณนอกเมืองพาราณสีจนสำเร็จการศึกษา

เมืองพาราณสีเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์
ไปด้วยข้าวปลาอาหาร

ต่อมาพระเจ้าทิฆิณิกและพระมเหสีถูกพระเจ้าพรหมทัตจับได้ ก่อนที่จะประหารชีวิตได้แห่รอบเมือง ในระหว่างทางพระเจ้าทิฆิณิกเห็นทิฆามูแฝงตัวอยู่ในหมู่ประชาชนจึงได้พูดว่า “เจ้าจงเห็นแก่ยาว อย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้ด้วยการไม่จองเวร”

ทิฆามูเห็นเหตุการณ์ดังกล่าว จึงคิดแค้นแทนพระราชบิดาและพระราชมารดา

เมื่อพระเจ้าทีฆิติและพระมเหสีสิ้นพระชนม์ ทีฆากูจึงแต่งตัวเข้าไปในพระราชวังของพระเจ้าพรหมทัตในฐานะนักดนตรีและได้เป็นคนสนิทของพระเจ้าพรหมทัต

อยู่มาวันหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตเสด็จออกล่าสัตว์ โดยมีทีฆากูเป็นนายสารภีได้ขับรถพาพระเจ้าพรหมทัตหนีออกจากเหล่าอำมาตย์ และไปหยุดพักเหนื่อยในที่แห่งหนึ่ง พระเจ้าพรหมทัตทรงบรรทมหลับที่ตักของทีฆากู เมื่อได้โอกาสเหมาะทีฆากูจึงชักดาบออกมาหวังจะปลงพระชนม์พระเจ้าพรหมทัตผู้ที่สั่งประหารชีวิตพระราชบิดาและพระราชมารดาของตน แต่กลับนึกถึงพระดำรัสที่พระเจ้าทีฆิติได้ทรงสั่งเสียไว้ก่อนจะถูกประหารชีวิต จึงวางดาบไว้ที่เดิม ยกดาบวางดาบเช่นนี้อู่สามครั้ง พระเจ้าพรหมทัตสะดุ้งตื่นลุกขึ้นนั่ง ตรัสว่าพระองค์ฝันว่าพระราชโอรสของพระเจ้าทีฆิติชักดาบจะฟันพระองค์ ณ ที่ตรงนี้ ทันใดนั้นทีฆากูก็จับพระเจ้าพรหมทัตด้วยมือซ้ายยกดาบด้วยมือขวาประกาศตัวให้ทราบว่ามันเองนี่แหละคือทีฆากูกุมาร พระราชโอรสของพระเจ้าทีฆิติ ทันใดนั้นพระเจ้าพรหมทัตทรงหมอบลงแทบเท้าของทีฆากูเพื่อขอชีวิต ทีฆากูก็หมอบลงแทบพระบาทของพระเจ้าพรหมทัตเพื่อขอชีวิตเช่นกัน ทั้งพระเจ้าพรหมทัตและทีฆากูต่างก็สัญญาว่าจะให้ชีวิตแก่กันและกัน

เมื่อกลับเข้าสู่เมืองพาราณสีพระเจ้าพรหมทัตทรงประกาศให้เหล่าอำมาตย์ทราบว่าผู้นี้คือ ทีฆากู พระราชโอรสของพระเจ้าทีฆิติ ทีฆากูเป็นผู้ให้ชีวิตพระองค์ จึงห้ามมิให้ผู้ใดทำร้าย แล้วสอบถามถึงไฉนของพระเจ้าทีฆิติว่ามีความหมายอย่างไร

ทีฆากูคิดจะปลงพระชนม์พระเจ้าพรหมทัต

ทีฆากูจึงกราบทูลให้ทราบ ว่า “เจ้าจงเห็นแก่ยาว หมายความว่า เจ้าอย่าได้จองเวรให้ยืดยื้อ เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น หมายความว่า เจ้าอย่าแตกร้างจากมิตรเร็วนัก เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้ด้วยการไม่จองเวร หมายความว่า เมื่อพระราชบิดาและพระราชมารดาถูกพระองค์ประหารแล้ว ถ้าข้าพระ-

องค์ประหารพระองค์อีก คนอื่น ๆ ก็จะมาประหารข้าพระองค์อีก จะมีการประหารกันอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ดังนั้น เวรย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร”

พระเจ้าพรหมทัตทรงพอพระทัยยิ่งนัก จึงทรงยกพระราชธิดาให้อภิเษกสมรสกับท้าว และมอบราชสมบัติให้ปกครองสืบไป

ชาดกเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น และมีเรื่องกระทบกระทั่งกันก็ควรให้อภัยแก่กัน”

3.2

สัพพทาฐิชาดก

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ ได้ทรงปรารภพระเทวทัตที่เสื่อมจากลาภสักการะเพราะความมกใหญ่ไผ่สูง จึงได้ทรงนำเรื่องราวในอดีตชาติของพระองค์มาเล่าให้ฟังว่า

ในเมืองพาราณสีมีพราหมณ์บุโรหิตคนหนึ่งเป็นผู้รู้เวทมนตร์วิเศษปฐวีชัย คือมนตร์กล่อมใจให้ผู้อื่นหลงเชื่อในคำสั่ง ขณะที่พราหมณ์บุโรหิตนั้นสาธยายบททมนตร์อยู่บนเนินผาในป่า มีสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งนอนอยู่ในโพรงใกล้ ๆ ได้ยินมนตร์นั้นจึงได้ท่องจำจนคล่องแคล่ว

เมื่อกลับเข้าป่าใหญ่ สุนัขจิ้งจอกได้ร้ายมนตร์บังคับสัตว์ต่าง ๆ เช่น ช้าง ม้า เสือ สิงห์ ให้อยู่ในอำนาจของตนและได้ตั้งตนเป็นราชาของสัตว์ทั้งหลายชื่อว่า สัพพทาฐิ

วันหนึ่งสุนัขจิ้งจอกคิดจะแย่งราชสมบัติจากพระเจ้าพรหมทัต จึงยกกองทัพสัตว์ไปประชิดเมือง โดยตนเองยืนบัญชาการอยู่บนหลังราชสีห์ที่ยืนอยู่บนหลังช้าง จากนั้นได้ส่งสารไปถึงพระเจ้าพรหมทัต ให้มอบราชสมบัติแก่ตน ชาวเมืองเมื่อทราบเหตุการณ์ต่างพากันหวาดกลัวปิดประตูเมืองทุกด้าน

พราหมณ์บุโรหิตรีบเข้าเฝ้า

พระเจ้าพรหมทัตและกราบทูลว่า “ขอพระองค์อย่าทรงกังวลเลย การรบกับสุนัขจิ้งจอกขอให้เป็นที่หน้าของข้าพระองค์เอง”

พราหมณ์บุโรหิตได้ขึ้นยืนบนป้อมปราการ และถามสุนัขจิ้งจอกว่า “เจ้าจะยึดราชสมบัติโดยวิธีใด” สุนัขจิ้งจอกตอบว่า “เราจะให้ราชสีห์ส่งเสียงดังจนผู้คนหูแตกตายแล้วจึงยึดเมือง”

สุนัขจิ้งจอกยกกองทัพสัตว์ไปประชิดเมืองพาราณสี

พราหมณ์ปุโรหิตรู้อย่างนั้นแล้วลงจากป้อมปราการ ไปประกาศให้ชาวเมืองนำแบ่งหรือดินเหนียวมาอุดหูไว้ จากนั้นกลับมาที่ป้อมปราการและบอกกับสุนัขจิ้งจอกว่า “เจ้าไม่อาจสั่งให้ราชสีห์แผดเสียงได้ เพราะราชสีห์เป็นสัตว์สกุลสูงไม่เชื่อคำสั่งของเจ้าหรอก ถ้าสั่งได้ก็เชิญเถอะ”

สุนัขจิ้งจอกเป็นสัตว์ตัวอื่น อวดดี จึงสั่งให้ราชสีห์ตัวที่ตนยืนอยู่บนหลังแผดเสียง ราชสีห์ตัวนั้นเปิดปากแผดเสียงดังลั่น ช้างสะดุ้งตกใจสลัดสุนัขจิ้งจอกตกไปที่เท้าและเหยียบหัวสุนัขจิ้งจอกจนตาย หมูสัตว์ต่างวิ่งเหยียบกันตายเกลื่อนกลาด ส่วนราชสีห์ก็หนีเข้าป่า

ชาดกเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “คนที่ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ ถ้าลุ่มหลงมัวเมาในอำนาจ มักจะพบกับความพินาศเสมอ”

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ข้อคิดและคุณธรรมจากที่ขี้ติโกสลดชาดกและลัพพาฐิชาดก บันทึกผล แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ วิถีชีวิตของคนไทยจึงผูกพันกับพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย รากฐานทางวัฒนธรรมไทย และมรดกทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งล้วนเกิดจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น

พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานเมื่อพระชนมายุ 80 พรรษา ก่อนเสด็จปรินิพพานได้ทรงแสดงธรรมโปรดสุภทัตปริพาชกและบวชให้เป็นปัจฉิมสาวก จากนั้นพระองค์ได้ประทานปัจฉิมโอวาทแก่พระสงฆ์ให้มีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ปัจจุบันชาวพุทธสามารถระลึกถึงพระพุทธเจ้าด้วยการไปนมัสการสังเวชนียสถาน 4

ชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในชาติต่าง ๆ พระพุทธเจ้าทรงนำมาเล่าแก่พระสงฆ์เพื่อให้ข้อคิดในเรื่องต่าง ๆ เช่น ที่ขี้ติโกสลดชาดกให้ข้อคิดเรื่องการไม่จองเวรหรือการรู้จักให้อภัย ลัพพาฐิชาดกให้ข้อคิดเรื่องการไม่ลุ่มหลงมัวเมาในอำนาจ

กิจกรรมเสนอแนะ

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนาในบทเรียน สรุปและบันทึกผล แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน
2. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม แต่ละกลุ่มศึกษาพุทธประวัติและชาดกในบทเรียน จากนั้นร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากพุทธประวัติและชาดก บันทึกลงในสมุด แล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

หากนักเรียนมีเรื่องกระทบกระทั่งกับญาติพี่น้อง จะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับคำว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร”

คำถามทบทวน

1. พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างไร
2. พระพุทธศาสนามีส่วนในการพัฒนาชาติไทยอย่างไร
3. การศึกษาพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน 4 ทำให้ทราบเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเรื่องใดบ้าง
4. สังเวชนียสถานคืออะไร และมีความสำคัญต่อชาวพุทธอย่างไร
5. การศึกษาที่มีดีโกสลดชาดกและสัพพทสิฐชาดกทำให้ได้ข้อคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง